

Класифікація економічних благ за чинниками місця виробництва

Пропонується класифікація благ за чинниками місця їхнього виробництва. Обґрунтовується існування чотирьох груп та низки підгруп економічних благ, де домінує одна «сіамська» пара чинників розміщення. Розроблено засади класифікації економічних благ, де домінує кілька «сіамських» пар чинників розміщення. Виконана класифікація економічних благ за чинниками місця їхнього виробництва дозволить підвищити якість і прискорити прийняття рішень щодо вибору оптимальних місць виробництва.

Ключові слова: класифікація благ, чинники розміщення виробництва, місце виробництва.

В економічній теорії завжди багато уваги приділялося всесторонньому дослідженню проблематики, пов'язаної з благами (тобто тим, що має властивість корисності, здатне безпосередньо чи опосередковано задовольнити певні людські потреби), оскільки саме вони є вузловим об'єктом, що викликає зацікавлення науковців. Відомо багато підходів до класифікації благ [1-9], але класифікація за чинниками їхнього місця походження дотепер не пропонувалася. У даній статті викладено наші підходи до цього питання.

Для початку сформулюємо кілька дефініцій:

1. Місце походження блага. Місце, в якому утворюється дарове благо (благо, яке надається людині в готовому вигляді природою, як наприклад, повітря, вода, гриби в лісі) чи виробляється благо економічне (благо, яке є результатом діяльності людини, як, наприклад, автомобіль, хліб, одяг).

2. Чинники місця походження блага. Причини, які слід враховувати, обґрунтовуючи (прогнозуючи) майбутнє місце походження (відповідаючи на запитання «де?») чи пояснюючи колишнє (існуюче) місце походження (відповідаючи на запитання «чому тут?») блага.

Формування переліку чинників місця походження блага доцільно виконувати шляхом урахування властивостей місць, сприятливих для виникнення оцінюваного блага. Виявлення сприятливих властивостей місць слід здійснювати залежно від властивостей сторони «благо» (сторона «благо» включає бажане благо, небажане благо (забруднення), відповідні ресурси та технології), які характеризуються сукупністю властивостей: технології виникнення блага; ресурсів, необхідних для виникнення блага; забруднень, які утворюються в процесі виникнення блага; самого блага.

Сторона «благо» (яке є чи може виникнути) та сторона «місце» (яке є чи може бути місцем виникнення блага) характеризуються певним набором властивостей, частина яких є чинниками місця походження благ. Чинники місця походження блага є внутрішні (до яких належать відповідні властивості сторони «благо») та зовнішні (відповідні властивості сторони «місце»). Таким чином, маємо, з одного боку, властивості сторони «благо», частину яких слід вважати чинниками місця походження блага. З іншого боку, кожній властивості сторони «благо» відповідатиме властивість сторони «місце», яку також слід вважати чинником місця походження блага. Тому завжди, відповідаючи на питання «де?» чи на питання «чому тут?», ми повинні виявляти не окремі чинники місця походження блага,

а їхні пари (які можна назвати «сіамськими»): чинник місця походження блага внутрішній – чинник місця походження блага зовнішній.

Перший, генеральний, поділ благ за чинниками їхнього місця походження доцільно виконати шляхом поділу благ на ті, місце походження яких зумовлюється домінуючою «сіамською» парою чинників (блага блоку А генерального поділу), і ті, місце походження яких зумовлюється кількома «сіамськими» парами чинників (блага блоку В генерального поділу). У подальшому дослідженні дарові (неекономічні блага) залишаються поза увагою, оскільки чинники їхнього місця походження є предметом дослідження геологічних та інших наук про природу і не піддаються оптимізації з погляду інтересів людини. Тому досліджуватимемо чинники місця походження лише економічних благ. При цьому щодо економічних благ варто використовувати замість універсального терміна «місце походження» (цей термін може використовуватися щодо усіх благ – як економічних, так і дарових) термін «місце виробництва».

Спочатку зупинимося на дослідженні економічних благ блоку А, які поділяються на 4 групи, та певну кількість підгруп у межах цих груп.

Група 1 видів економічних благ блоку А (ресурсорієнтовані). Види благ, для яких можливе місце виробництва – місце з наявністю відповідного джерела ресурсу. Поняття джерела ресурсу включає не лише природні ресурси (родовища корисних копалин, лісові масиви, сільськогосподарські угіддя, чисте довкілля тощо), але й ресурси антропогенного походження (наприклад, цукор, цемент, порівняно дешеве скорочення викидів у регіоні при забезпеченні екологічного сталого розвитку чи невисокі вимоги держави до впливу на довкілля). Зрозуміло, що надзвичайна об'ємність поняття «ресурс» зумовлює потенційну можливість подальшого поділу видів економічних благ групи 1 (яка включає три підгрупи) щодо чинників місця виробництва не лише в межах групи, але й підгруп.

Підгрупа 1 групи 1 видів економічних благ блоку А (ресурсоприв'язані). Види благ, для виробництва яких властивість «потреба немобільного ресурсу» є домінуючою. До цієї підгрупи належать види благ, для виробництва яких вилучається ресурс з його джерела (розробка корисних копалин, лісопильна промисловість, вилов риби, порівняно дешеве скорочення викидів у регіоні при забезпеченні екологічного сталого розвитку тощо) або користуються немобільним ресурсом (наприклад, транспортне використання озера, енергетичне використання ріки, чисте довкілля, невисокі вимоги держави до впливу бізнесу на довкілля). Для видів благ підгрупи 1 групи 1 сіамською парою чинників місця виробництва є «потреба немобільного ресурсу» (властивість сторони «благ») – «наявність джерела немобільного ресурсу» (властивість сторони «місце»).

Підгрупа 2 групи 1 видів економічних благ блоку А (ресурсомісткі). Види благ, для яких властивість «висока ресурсомісткість» (великі витрати відповідного ресурсу на одиницю блага) є домінуючою. Рівень ресурсомісткості характеризується індексом ресурсомісткості, що розраховується як відношення маси сировини до маси блага. Наприклад, індекс ресурсомісткості становить для: олії – 2,5:1; цукру-піску – 7:1; сиру – 9:1; масла – 24:1. Особливо ресурсомісткими є сушені гриби, фрукти та овочі. Для видів благ підгрупи 2 групи 1 сіамською парою чинників місця виробництва є «висока ресурсомісткість» (властивість сторони «благ») – «наявність джерела ресурсу» (властивість сторони «місце»). Ресурсна орієнтація виробництва ресурсомістких видів благ зумовлюється бажанням заощадити на транспортних витратах.

Підгрупа 3 групи 1 видів економічних благ блоку А (ресурсозалежні). Види благ, для яких властивість «використання маломобільного ресурсу» є домінуючою.

ючою. Виробництво консервів, вина, соків орієнтуються на джерела ресурсів, оскільки переміщення овочів, фруктів, риби тощо супроводжуватиметься суттєвою втратою якості або великими витратами на запобігання цьому в дорозі. Для видів благ підгрупи 3 групи 1 сіамською парою чинників місця виробництва є «використання маломобільного ресурсу» (властивість сторони «благо») – «наявність джерела маломобільного ресурсу» (властивість сторони «місце»).

Група 2 видів економічних благ блоку А (ринковоорієнтовані). Види благ, для яких чинником місця виробництва є близькість ринку збуту. Орієнтація на споживачів може розглядатися в масштабі країни, регіону чи міста. Група 2 видів благ включає шість підгруп.

Підгрупа 1 групи 2 видів економічних благ блоку А (маломобільні). Види благ, для яких властивість «маломобільність блага» є домінуючою. Маломобільні блага складно переміщати на велику відстань через дорожнечу цього (особливо, коли необхідно сплачувати мито при експорті блага), великі габарити (наприклад, конструкції домобудівельних комбінатів), можливість втрати якості (хлібобулочні вироби, борошно, деякі кондитерські вироби, молочні продукти, енергія ТЕС тощо), проблеми безпеки (наприклад, сірчана кислота, вибухові речовини). Для видів благ підгрупи 1 групи 2 сіамською парою чинників місця виробництва є «маломобільність блага» (властивість сторони «благо») – «наявність споживачів» (властивість сторони «місце»).

Підгрупа 2 групи 2 видів економічних благ блоку А (концентратні). Види благ, для яких властивість «вага (об'єм) блага значно перевищує вагу (об'єм) основного ресурсу» є домінуючою. Так є тоді, коли для виробництва блага до основного ресурсу додаються ресурси, що вільнодоступні в будь-якому місці (вода та повітря). Тому теплоізоляційні будівельні матеріалами, які виробляються шляхом обробки гарячим повітрям основної сировини (як правило, глини), мають яскраво виражену споживчу орієнтацію. Подібно є з горілчаною промисловістю, пивоварінням, виробництвом охолоджувальних напоїв із концентратів тощо, відчутною компонентою яких є вода. Найбільша на світі фабрика концентрату «Coca-Cola» розміщена на острові Пуерто-Ріко. Звідси продукція направляється до 1145 підприємств у цілому світі, які до концентрату додають воду і розливають легендарний напій у різноманітні місткості для продажу в роздрібній торгівлі. Варто, однак, звернути увагу на можливість існування винятків у підгрупі 2 групи 2. Так, пиво «Heineken» ніколи не вироблялося в США, а завжди експортувалося з Голландії, оскільки в позиціонуванні цієї марки в США ключову роль відіграє її «європейськість». Для видів благ підгрупи 2 групи 2 сіамською парою чинників місця виробництва є «вага (об'єм) блага значно перевищує вагу (об'єм) основного ресурсу» (властивість сторони «благо») – «наявність споживачів» (властивість сторони «місце»).

Підгрупа 3 групи 2 видів економічних благ блоку А (рівновитратні). Види благ, для яких властивість «незначна просторова диференціація витрат виробництва блага» є домінуючою. Споживча орієнтація цієї підгрупи пояснюється намаганням заощадити на витратах, пов'язаних із переміщенням (блага до споживачів чи споживачів до блага) в умовах неможливості заощадити на витратах виробництва. Для видів благ підгрупи 3 групи 2 сіамською парою чинників місця виробництва є «незначна просторова диференціація витрат виробництва» (властивість сторони «благо») – «наявність споживачів» (властивість сторони «місце»).

Підгрупа 4 групи 2 видів економічних благ блоку А (ментальнозалежні). Види благ, для яких властивість «потреба культурної (ментальної) спорідненості працівників із споживачами блага» є домінуючою. Тому, компанії, які не по-

требують наближеності до споживача з технічних причин, орієнтуються при розміщенні на споживачів із причини необхідності забезпечити культурну спорідненість. Так, компанії, які займаються в ЄС роздрібною торгівлею за допомогою телефону чи Інтернету, розміщуються в Угорщині та Болгарії, де витрати на ведення відповідного бізнесу будуть більшими, ніж, наприклад, в Індії, але не виникатимуть проблеми суттєвої відмінності у менталітеті між працівниками та клієнтами. Для видів благ підгрупи 4 групи 2 сіамською парою чинників місця виробництва є «потреба ментальної спорідненості працівників із споживачами блага» (властивість сторони «блага») – «наявність споживачів» (властивість сторони «місце»).

Підгрупа 5 групи 2 видів економічних благ блоку А (комунікативні). Види благ, для яких властивість «потреба безпосереднього контакту (комунікацій) працівників зі споживачами блага» є домінуючою. Безпосередній контакт зі споживачами блага створює можливості швидкого реагування на потрібне вдосконалення наявних благ, виробництво нових благ, часто з урахуванням індивідуальних потреб клієнтів. Це також полегшує організацію сервісу. Для видів благ підгрупи 5 групи 2 сіамською парою чинників місця виробництва є «потреба безпосереднього контакту працівників зі споживачами блага» (властивість сторони «блага») – «наявність споживачів» (властивість сторони «місце»).

Підгрупа 6 групи 2 видів економічних благ блоку А (необільні). Види благ, для яких властивість «необільність блага» є домінуючою (наприклад, блага, які пропонують готелі, магазини, ресторани, стадіони тощо). Для цих видів благ є важливим чітко ідентифікувати споживачів блага і оцінити обсяг їхнього попиту. Якщо обсяг попиту на благо у межах відповідної території є не менший за порогове значення (рівень попиту на благо, що зумовлює доцільність виробництва цього блага), то відповідне місце може розглядатися як місце можливого виробництва. Наприклад, магазини є прибутковими тоді, коли простір товарів (максимальна відстань, яку покупець готовий подолати задля купівлі товару), представлених у них, є більший, ніж порогова кількість покупців (мінімум потенційних клієнтів магазину, необхідних для продажу усіх товарів). Так, 66% покупців продуктів харчування витрачають на дорогу до магазину до 10 хвилин, ще 25% проводять у дорозі 11-20 хв., а 7% -21-30 хв. Подібні тенденції характерні і для інших груп товарів. Для видів благ підгрупи 6 групи 2 сіамською парою чинників місця виробництва є «необільність блага» (властивість сторони «блага») – «наявність споживачів» (властивість сторони «місце»).

Група 3 видів економічних благ блоку А (високотранспортабельні). Види благ, для яких властивість «мінімальні витрати виробництва» є домінуючою. Показовими в цьому аспекті є сфера програмного забезпечення (визнаним світовим центром якого є Індія), надання різноманітних облікових та консультаційних послуг (Польща провадить бухгалтерський облік для фірм інших країн ЄС, зокрема Німеччини, Великобританії та Франції), де готові блага за мізерні кошти та дуже швидко з допомогою мережі Інтернет можуть доставлятися до замовників. Канадська фірма «Guest-Tek», яка спеціалізується в Інтернет-послугах для готелів, відкрила в Польщі свій європейський сервісний центр, де працюватиме 200 осіб. Центр забезпечує віддалену технічну допомогу для клієнтів готелів, яких обслуговує канадська фірма. Належать до них, зокрема, мережі «Accor», «Hilton», «Hyatt», «Intercontinental» та «Mariott» у США, Канаді та Західній Європі. У США зони вирощування картоплі визначаються сприятливими ґрунтово-кліматичними умовами (в основному в північних штатах на легких ґрунтах при зрошуванні) і розташовані на значній відстані (2,5-4 тис. км) від основних центрів споживан-

ня, незважаючи на те, що цю культуру можна вирощувати у США практично в усіх штатах. Така ситуація є наслідком доброї транспортабельності картоплі. Для видів виробництва благ групи 3 сіамською парою чинників місця виробництва є «висока транспортабельність блага» (властивість сторони «блага») – «низькі витрати виробництва блага» (властивість сторони «місце»).

Група 4 видів економічних благ блоку А (небезпечні). Види благ, для яких властивість «безпечна відстань від великих населених пунктів» є домінуючою. Багато видів виробництва благ є небезпечними для довкілля та населення: варто пригадати ядерну аварію в Чорнобилі, розташованому поблизу Києва. Аварія на Чорнобильській АЕС стала найстрашнішою в атомній енергетиці. Вона стала наслідком помилкового розміщення АЕС – у густонаселеному регіоні, поблизу великих міст, водосховищ і річок, що забезпечують ці міста. Для видів виробництва благ групи 6 сіамською парою чинників місця виробництва є «небезпека для населення» (властивість сторони «блага») – «віддаленість від населених пунктів» (властивість сторони «місце»).

У табл. 1 зведено інформацію про класифікацію видів економічних благ за чинниками місця виробництва, де домінує одна пара «сіамських» чинників.

Таблиця 1

Класифікація видів економічних благ блоку А за чинниками місця виробництва

Група виробництва благ	Домінуючий чинник місця виробництва		Можливе місце виробництва – місце з наявністю:
	Сторони «блага»	Сторони «місце»	
1.	1.1. Використання немобільного ресурсу	Наявність джерела немобільного ресурсу	Джерела відповідного ресурсу
	1.2. Висока ресурсомісткість	Наявність джерела ресурсу	
	1.3. Використання маломобільного ресурсу	Наявність джерела маломобільного ресурсу	
2.	2.1. Виробництво маломобільних благ	Наявність споживачів	Споживачів
	2.2. Вага (об'єм) блага значно перевищує вагу (об'єм) основного ресурсу	Наявність споживачів	
	2.3. Незначна просторова диференціація витрат на виробництво блага	Наявність споживачів	
	2.4. Потреба ментальної спорідненості працівників зі споживачами	Наявність споживачів	
	2.5. Потреба безпосереднього контакту працівників зі споживачами	Наявність споживачів	
	2.6. Немобільність блага	Наявність споживачів	
3.	Висока транспортабельність блага	Низькі витрати виробництва відповідного блага	Можливості дешево виробляти блага
4.	Небезпека для населення	Віддаленість від населених пунктів	Віддаленості від населених пунктів

Розробка автора.

У багатьох випадках чинниками місця виробництва благ є кілька «сіамських пар» властивостей. Показовими у цьому аспекті є вимоги «МакДональдс в Україні» (ресторани швидкої їжі) до можливих місць виробництва своїх благ: «Компанія МакДональдс розгляне пропозиції щодо придбання або довгострокової оренди земельних ділянок для будівництва своїх об'єктів у Києві та обласних центрах України. Компанія також зацікавлена в придбанні або оренді нежитлових приміщень для розміщення в них підприємств громадського харчування. Основні вимоги до земельних ділянок: місцезорештування – центральні вулиці та магістралі, перехрещення значних транспортних і пішохідних потоків, скупчення місць торгівлі та розваг. Площа: 1500–3500 м кв. Основні вимоги до приміщень: місце розташування – фасадна частина приміщень, що виходять на центральні вулиці та магістралі, перехрещення значних транспортних і пішохідних потоків, станції метрополітену й транспортні розв'язки. Розглядається також розміщення в торгово-розважальних центрах. Перевага надається кутовим приміщенням. Площа: 350–500 м кв. З них не менше 250 м кв. на 1-му поверсі. Мінімальна висота стель – 3,5 м. Забезпечення енергоносіями: 1) електропостачання – 150 кВт (споживна потужність), II категорія енергозабезпечення; 2) вода й каналізація – 15 м куб. на добу; 3) теплопостачання – 110-115 Гкал або можливість улаштування власної міні-котельні на природному газі» [10, с. 27].

Таблиця 2

Класифікація видів економічних благ блоку В за чинниками місця виробництва

Код «сіамської» пари чинників			Види виробництва благ			
			Б ₁	Б ₂	...	Б _N
1	1.1	Ресурс 1.1.1	X	X	...	
		Ресурс 1.1.2		X	...	
		
		Ресурс 1.1.Y			...	X
	1.2	Ресурс 1.2.1			...	
		Ресурс 1.2.2		X	...	
		
		Ресурс 1.2.Y			...	
	1.3	Ресурс 1.3.1			...	
		Ресурс 1.3.2			...	
		
		Ресурс 1.3.Y			...	
2	2.1			X	...	
	2.2				...	
	2.3		X		...	
	2.4				...	
	2.5				...	
	2.6				...	
3					...	
4				X	...	

Розробка автора.

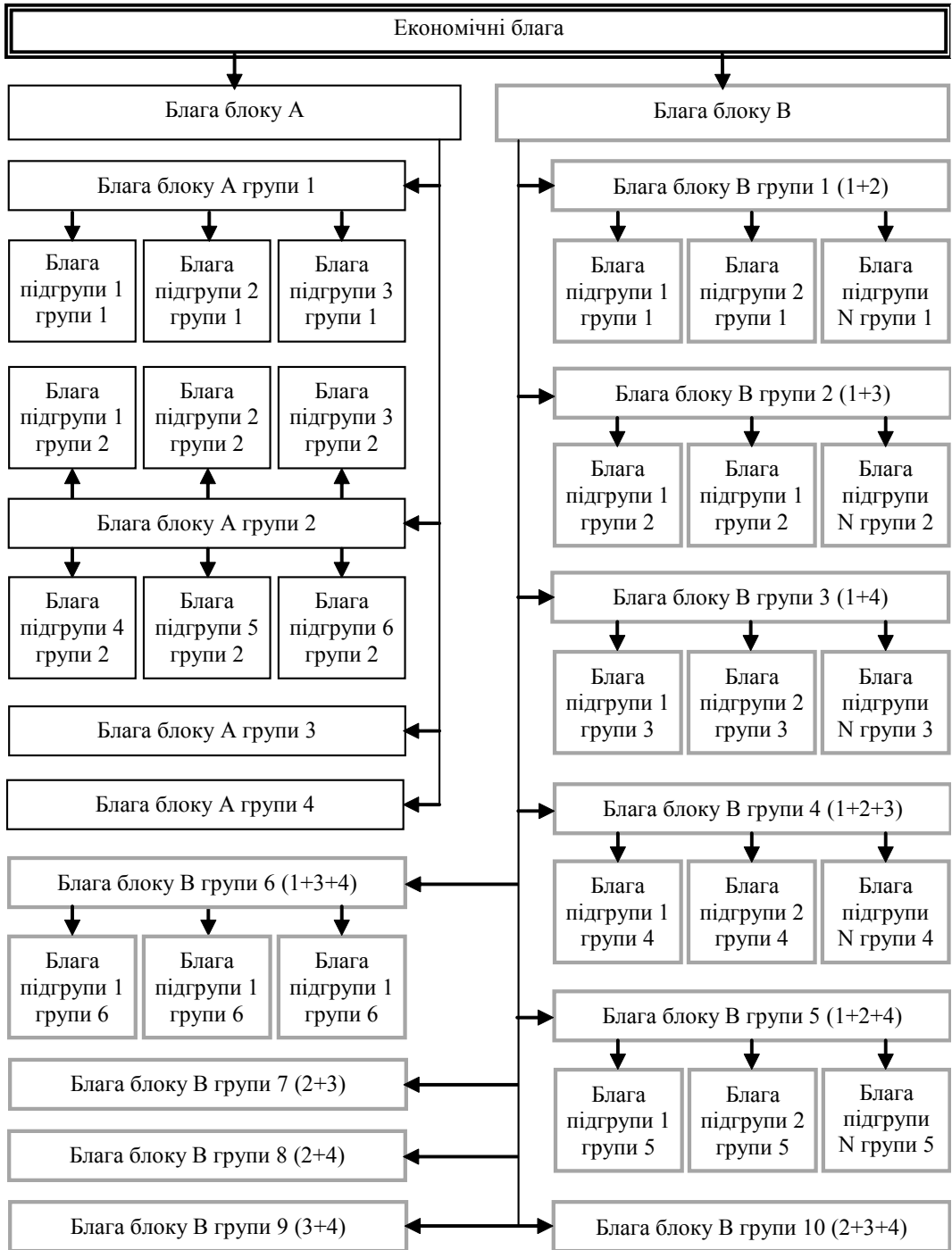

Рис. 1. Класифікація економічних благ за чинниками місця виробництва (Розробка авторів)

Ще один приклад стосується автомобільної фабрики «Hyundai Motor» в Монтгомері (штат Алабама [10, с. 7]). Концерн чинниками вибору Монтгомері для розміщення фабрики назвав: доступність кваліфікованої робочої сили, порівняно невисокі витрати на робочу силу, добру інфраструктуру й зручне дорожнє сполучення з іншою частиною країни, дуже добре розвинену мережу кооперантів, щедрий пакет фінансових заохочень, а також особисте заангажування влади штату Алабама й міста Монтгомері. Важливими були також дуже вигідні параметри ділянки (розміщення й геологічні умови), а також близькість сучасного морського порту в Мобіле (доставки компонентів із Кореї, а також експорт готових авто на ринки країн Південної Америки). Приймаючи рішення про розміщення фабрики, Дирекція «Hyundai» брала до уваги навіть кліматичні чинники. Однією з причин відхилення пропозиції штату Міссісіпі було те, що запропонована ділянка розташовувалася біля фабрики «Nissan», що викликало побоювання можливості конкуренції з японським концерном за працівників. Розміщення підприємства в США дозволило фірмі обмежити ризики, пов'язані з коливанням валютного курсу. «Hyundai» традиційно має проблеми з профспілками, а у штаті Алабама, як, зрештою, у більшості південних штатів США, профспілки слабкі.

У табл. 2 наведено класифікацію видів економічних благ, місце виробництва яких зумовлюється кількома «сіамськими парами» чинників. У цій таблиці можливості подання інформації про ресурси є розширені, оскільки чинниками місця виробництва благ одночасно буває кілька різних ресурсів.

Групи видів виробництва благ блоку В утворюються шляхом різноманітних поєднань уже встановлених «сіамських» пар чинників. Наприклад, для блага блоку В групи 1 чинниками місця виробництва буде поєднання чинників «наявність відповідного джерела ресурсу» та «наявність споживачів» (1+2). Оскільки ресурсів може бути кілька, присутність серед чинників чинника «наявність відповідного джерела ресурсу» автоматично генерує можливість появи великої підгруп, що й відображено на схемі рис. 1.

Подібно є для усіх благ блоку В, де серед чинників місця виробництва фігурує чинник «наявність відповідного джерела ресурсу» і ще якийсь один чинник: блага блоку В групи 2 (1+3) та блага блоку В групи 2 (1+4). Зрештою, багато підгруп існує і в межах інших благ блоку В, де серед чинників місця виробництва фігурує чинник «наявність відповідного джерела ресурсу» і ще кілька чинників: блага блоку В групи 4 (1+2+3), блага блоку В групи 5 (1+2+4) та блага блоку В групи 6 (1+3+4). Блага блоку В інших груп – 7 (2+3), 8 (2+4), 9 (3+4) та 10 (2+3+4) – характеризуються відсутністю підгруп, оскільки серед чинників їхнього місця виробництва відсутні чинники, які генерують їхню необхідність.

Виконана класифікація економічних благ за чинниками їхнього місця виробництва дозволить підвищити якість і прискорити прийняття рішень щодо вибору оптимальних місць виробництва благ. Подальші дослідження у цій сфері є перспективними у напрямку виявлення чинників місця виробництва різноманітних благ і наповнення конкретною інформацією розробленої схеми класифікації.

Список використаних джерел

1. Австрийская школа в политической экономии / К. Менгер, Е. Бём-Баверк, Ф. Визер ; пер. с нем. – М. : Экономика, 1992. – 494 с.

2. Веблен Т. Теория праздного класса / Т. Веблен. – М. : Прогресс, 1984. – 378 с.
3. Стігліц Дж. Е. Економіка державного сектора / Дж. Е. Стігліц ; пер. з англ. – К. : Основи, 1998. – 854 с.
4. Ahrens J., Hoen H. W., Ohr R. Deepening Integration in an Enlarged EU: A Club-Theoretical Perspective / European Integration. – 2005. – Vol. 27, No. 4. – P. 417 – 439.
5. Buchanan J. M. Public Goods in Theory and Practice: A Note on the Minasian-Samuelson Discussion / Journal of Law and Economics. – 1967. – №10. -P. 193-197.
6. Green J., Laffont J.J. Characterization of Satisfactory Mechanisms of the Revelation of Preferences for Public Goods / Econometrica.-1977. – Nr 45(2). – P. 427-38.
7. Hummel J. R. National Goods Versus Public Goods: Defense, Disarmament and Free Riders / Review of Austrian Economics. – 1990. – № 4. – P. 88-122.
8. Jensen R., Miller N. Giffen Behavior and Subsistence Consumption / American Economic Review. – 2008. № 97 (4). – P. 1553–1577.
9. Samuelson P.A. Contrast Between Welfare Conditions for Joint Supply and for Public Goods / The Review of Economics and Statistics. – 1969. –№ 51(1). – P. 26-30.
10. Стадницький Ю. І. Просторова організація соціально-економічних систем: Словник-довідник / Ю. І. Стадницький, І. М. Кюмарницький. – Львів : Априорі, 2010. – 464 с.

Стадницький Ю. І., Стадницька Ю. Ю. Классификация экономических благ по факторам места производства.

Предлагается классификация благ по факторам места их производства. Обосновывается существование четырех групп и ряда подгрупп экономических благ, где доминирует одна «сиамская» пара факторов размещения. Разработаны принципы классификации экономических благ, где доминирует несколько «сиамских» пар факторов размещения. Выполненная классификация экономических благ по факторам места их производства позволит повысить качество и ускорить принятие решений относительно выбора оптимальных мест производства.

Ключевые слова: классификация благ, факторы размещения производства, место производства.

Stadnytskyi Yu. I., Stadnytska Yu. Yu. Classification of economic goods by the factors of place of production.

Classification of economic goods by the place of their production is offered. Existence of four groups and the range of sub-groups of economic goods is proved, where one «Siamese» pair of placement factors prevails. Principles of classification of economic goods, where a few «Siamese» pairs of placing factors prevail are worked out. The carried out classification of economic goods by the factors of place of their production allows improvement of quality and acceleration of decision making in relation to the choice of optimal places of production. Key words: classification of goods, factors of production placing, place of production.

Надійшло 20.02.2012 р.